

[B] **VAN WONDERBUREAU TOT BHV. OUD-
PREMIER VAN BELGIË JEAN-LUC DEHAENE
BLIKT TERUG**

942 bladzijden heeft de nu bijna 73-jarige Jean-Luc Dehaene nodig gehad om zijn vijfendertig jaar aan de top van de Belgische politiek te beschrijven. De Bruggeling Dehaene was al in 1978 kabinetschef van de eerste minister, werd in 1981 vicepremier, in 1992 eerste minister. Na zijn aftreden in 1999 was hij ondervoorzitter van de Europese Conventie en na de terugkeer van de christendemocraten in de federale regering van België in 2007 een absolute spilfiguur van die partij, zo blijkt, tot 2010. Zijn bijzonder rijke memoires zijn verplichte lectuur voor wie iets van politiek in België wil begrijpen.

In de moeilijkste passages, zeker voor wie de gebeurtenissen niet heeft meegemaakt, zijn deze memoires als een handboek staatsrecht in de praktijk. De lezer krijgt vanuit de stuurcabine verslagen over hoe staats Hervormingen en saneringspakketten worden gemaakt. Dehaene beschrijft hoe je met politieke prima donna's omgaat, hoe koninklijke toezeggingen tot stand komen, hoe je balorige vakbonden voor het blok zet, hoe je met veel empathie Vlaamse en Waalse vooroordelen verzoent, hoe je langzaam en geduldig en via veel persoonlijke contacten naar compromissen toe werkt. Regelmatig schuift hij daar ook een breder perspectief in: hoe de politiek in de jaren 2007-2011 veel overeenkomsten vertoonde met de jaren 1977-1981, hoe vluchtig zowel de beurs, de media als de politiek zijn geworden, hoe technologie de verandering dicteert en niet de politiek, hoe de politiek anders is geworden dan in Dehaenes eigen tijdperk.

Aan het eind van die laatste passage beklemtoont de gewezen premier dat hij de emancipatie van de burger in de nieuwe informatiesamenleving "als een positieve evolutie beschouwt". Dehaenes verhouding met de democratie is die van Churchill: bij gebrek aan beter doen we het daar maar mee. En dus zijn ook deze memoires gelardeerd met zijn beruchte misprijzen voor de drie P's: pers, partij en parlement. Hij heeft het over "de grote traditie om congresresoluties te laten voor wat ze zijn", en over "een bende kiekens zonder kop" (het parlement tijdens de ontsnapping van Marc Dutroux in 1998). Een bijzonder verhaal is zijn doorbraak naar de populari-

Jean-Luc Dehaene, gefotografeerd voor een campagne van Oxfam België, Foto Lieve Blancquaert.

teit. Als vicepremier en lijsttrekker behaalde hij bij de verkiezingen van 24 november 1991 een beschamende score. Toch werd hij premier. Zijn populariteit kwam in juni 1994 toen hij zich daags na het Britse veto tegen zijn benoeming tot voorzitter van de Europese Commissie door de Franstalige openbare omroep RTBF live liet filmen in zijn woonkamer: in een ordinair trainingspak en met een pint in de hand zat hij voor de buis joelend en juichend te kijken naar de voetbalinterland België-Holland. Dehaene geeft ongegeneerd toe dat dit van A tot Z geësceneerd was, precies met het oog op een doorbraak naar het kiesvee. (In augustus 2009 deed de toenmalige premier Herman Van Rompuy hem dat overigens na met een dagelijks verslag in de krant *Het Laatste Nieuws* over zijn tocht door Australië in een eenvoudige camper).

Ook de rechterlijke macht deelt in de klappen, onder meer inzake de permanente schijnheiligheid over het voortdurend geschonden geheim van het onderzoek. Verrassend maar terecht is de uithaal naar het Grondwettelijk Hof voor zijn vernietiging in 2003 van het paars-groene compromis over de

omstreden kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde (BHV). Dat compromis was inmiddels door het parlement goedgekeurd. “Zonder veel juridische kronkels had het Hof perfect een andere uitspraak kunnen doen”, schrijft Dehaene, die duidelijk *not amused* is met de tien jaar communautaire ellende die het Hof met zijn vernietiging veroorzaakte.

Het is allemaal rechttoe rechtaan, ook in de persoonlijke relaties. Warme woorden zijn er voor Dehaenes kameraden, de mensen met wie hij goed samenwerkte: zijn kabinetsleden en zijn Vlaamse en Waalse collega's Philippe Moureaux, Gerard Deprez, Jean Gol, Louis Michel en Louis Tobback. Of voor Jef Houthuys (oud-voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond of ACV), voor zijn mentor Willy D'havé (van het Algemeen Christelijk Werknemersverbond of ACW) en – verrassend – voor Noël Slangen, zijn communicatieadviseur uit 1995 die later ook de liberale premier Guy Verhofstadt zou adviseren en een tijd strategisch manager van de Vlaamse liberalen was. Huidig Belgisch premier Elio di Rupo beschrijft hij als een outsider in de PS, mentaal zeer hervormingsgezind en degelijk, maar ook extreem voorzichtig en dus traag. Vriendelijke, maar niet echt warme woorden zijn er voor zijn *compagnons de route* Miet Smet en Wilfried Martens – die hij toch ook nog een “mentor” noemt.

Herman Van Rompuy blijkt zijn grootste maatje, zelfs al torpedeerde Dehaene namens het ACW diens kandidatuur voor het CVP-voorzitterschap in 1986. Hij raadpleegt enkel Van Rompuy op het delicaatste moment in zijn carrière: de keuze in februari 1995 om zonder verder overleg vervroegde verkiezingen aan te kondigen, omdat hij weet dat bij de socialisten een corruptieschandaal met Agusta-helikopters op het punt staat uit te barsten. Toch krijgt zelfs Van Rompuy soms kritiek: op zijn paniecreactie toen in 1994 voor hem het premierschap wenkte door Dehaenes kandidatuur voor de Europese Commissie; op zijn “rustige vastheid” van 2009 die Dehaene onomwonden als “immobilisme” afdoet; op het onvermogen van de broers Van Rompuy (naast Herman ook Erik) om te vergeten en te vergeven. Maar die kritiek is niets vergeleken bij wat Guy Spitaels (PS), Stefaan De Clerck of Yves Leterme (beiden christendemocraten, net als Dehaene) over zich heen krijgen (veel meer dan bijvoorbeeld Johan Van Hecke, ex-voorzitter

van de christendemocraten die later naar de liberalen vertrekt). En vooral Guy Verhofstadt. Eenmaal kan het eraf dat die in 2008 een “moedige nota” schreef over de staats hervorming. Maar alle andere passages over Dehaenes opvolger – een vijftiental – zijn negatief, minimaliserend, snerend. Soms terecht, vaker overdreven. Zelfs aan de top van de Wetstraat kruipt vijftientig jaar politieke rivaliteit te diep onder de huid om ze volledig te scheiden van de persoonlijke relaties. Het is wat pijnlijk.

Er is ook veel nieuws te vernemen. Vooral de passages over de jaren 2007-2010 overtreffen alles wat we al wisten. Dehaene bevestigt dat Joëlle Milquet (cdH) van in het begin de PS in de federale regering wilde, om de interne verdeeldheid te verbergen, en dus botste met Didier Reynders (MR), terwijl het kartel CD&V-N-VA niet goed wist wat te doen. Hij beschrijft hoe N-VA-voorzitter Bart De Wever en Van Rompuy – die inderdaad rivaliseerde met Letermé – samen Yves Letermé overtuigden van een tweede formatie-poging eind september 2007, goed wetend dat die weinig kans maakte. Hij vermeldt terloops dat Philippe Moureaux (PS) het separatisme als onafwendbaar beschouwt; hoe Bart De Wever “beducht is voor Geert Bourgeois” (Vlaams minister voor de N-VA); hoe Letermé in december 2007 Verhofstadt steunde als kandidaat-premier tegen diens eigen VLD in; hoe Vlaams minister-president Kris Peeters een ontvlambaar interview gaf zonder enige kennis van zaken; hoe hij zelf ook bijna weer premier was – en tot aan de Europese verkiezingen ook wou zijn – na de val van Letermé eind 2008; hoe hij toen heel even opnieuw kabinetschef speelde van informateur Wilfried Martens. Dieper in het verleden vindt men ook onthullingen, met het hoofdstuk over de troonsbestijging van koning Albert II in 1993 als het meest markante. *Copybook* voor het volgende werk over het functioneren van de monarchie.

En altijd weer volgen afstandelijke, maar vooral scherpe analyses van een politiek probleem van de hand van de meester. Typerend is de staccato ontleiding van het jaar 2004. In amper zes bladzijden leer je dat “de splitsing van BHV Vlaanderen niets bijbrengt”, dat het Grondwettelijk Hof op instigatie van christendemocratisch senator Hugo Vandenberghe een stommeit beging; hoe de CD&V in haar oppositiekamp communautair vervelde tot confederalisme en tot het kartel met N-VA; hoe men

daarbij vergat dat de Franstaligen alleen maar “voorstanders waren van het federalistisch model als consumptiefederalisme” (d.i.: als het hen geld opleverde); hoe de N-VA visueel in 2007 de verkiezingsoverwinning van Letermé en het kartel kaapte; hoe de politieke crisis van toen voorgeprogrammeerd was. Op dezelfde manier zijn ook de hoofdstukken over Europa en over Dehaenes beheersmandaten bijzonder verrassend in details en in analyses.

Toch blijft één vraag onbeantwoord aan het eind van de 942 bladzijden: wat dreef Jean-Luc Dehaene? “Ik was een non-conformist”, schrijft hij, maar “zonder vast levensdoel” en “geen conceptueel denker”. Aan het concept christendemocratie maakt hij in elk geval niet één woord vuil. Hij was op zijn manier een linkse uit de jaren zestig, maar zeker geen mei ’68’er. Hij werd dienaar van een lobby, het ACW, zoals hij eenmaal expliciet toegeeft – “men beschouwde mij niet ten onrechte als de man van de mutualiteit” – en zoals blijkt uit het feit dat de passages waarin de links-rechtstegenstelling binnen de CVP aan bod komt de meest omfloerste van de memoires zijn. Zijn politieke troeven beschrijft hij als “loyauteit” en “het vermogen om oplossingen aan te reiken”, ook al bestempelde men die aanvankelijk altijd als loodgieterij. Hij legt zijn pragmatische aanpak voortdurend uit: de wereld verandert, de visies verschillen, heb niet de illusie dat je daar zuivere beleidsmaatregelen voor kunt aanreiken.

Wat was Dehaene dan? Een fixer? Een apparatsjik? Een bismarckiaanse conservatief die verrassend radicale hervormingen doorvoerde om het systeem te bewaren? Of gewoon het “scouteke”, dat hij oproept in zijn twee laatste opdrachten (de problemen bij de bank Dexia en de kieskring BHV), waarbij de kans op mislukking vanaf het begin zeer groot was? Misschien was hij gewoon een mens die niet meer ambieerde dan telkens weer te bewijzen – tegenover wie? – dat hij de slimste, de leepste, de meest ervaren en de meest nuchtere was? Wat hij dan meestal ook wel was.

ROLF FALTER

JEAN-LUC DEHAENE, *Memoires*, Van Halewyck, Leuven, 2012, 960 p.